

ΑΝΩΤΑΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΡΜΟΝΙΑ

ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ - ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΤΗΝ 29ην ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1970
ΕΠΙ ΤΗ, ΕΟΡΤΗ, ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ
ΕΝ ΤΗ, ΑΙΘΟΥΣΗ, ΤΩΝ ΤΕΛΕΤΩΝ
ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΥΠΟ
ΔΙΔΟΥΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΑΝΩΛΑΚΙΔΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

1970

ΑΝΩΤΑΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΡΜΟΝΙΑ

ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ - ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΤΗΝ 29^η ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1970
ΕΠΙ ΤΗ, ΕΟΡΤΗ, ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ
ΕΝ ΤΗ, ΑΙΘΟΥΣΗ, ΤΩΝ ΤΕΛΕΤΩΝ
ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΥΠΟ
ΔΙΔΟΥΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΑΝΩΛΑΚΙΔΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1970

ΑΡΜΟΝΙΑ
ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ - ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Πανοσιολογιώτατε
Κύριε Ταξίαρχε
Κύριε Κοσμητορ
Κύριοι Συνάδελφοι
Κυρίες και Κύριοι
Ἀγαπητοὶ σπουδασταὶ

Ἡ τελουμένη σημερον σεμνή, ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἀκαδημαϊκὴ ἑορτὴ ἐνώπιον τῆς σεπτῆς καὶ σοφῆς ὀμηγύρεως Ὑμῶν, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας, τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς Ἐπιστήμης, ὡς καὶ τῆς εὐέλπιδος τοῦ μέλλοντος γενεᾶς, ἐκπροσωπούμενης ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, μὲ καθιστᾶ σκεπτικὴν μήπως ἄλλος ἀξιώτερος ἐμοῦ θὰ ἔδει νὰ εἴπη τὸν προσήκοντα λόγον ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τοῦ ἑορτασμοῦ εἰς μνήμην τῶν τριῶν τούτων μελιρρύτων ποταμῶν σοφίας, ρητόρων τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ ἐρευνητῶν τῆς φύσεως, τῶν τριῶν μεγίστων φωστήρων τῆς τρισηλίου Θεότητος, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου (330-379), Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (329-390) καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (345-407).

Ὁ συνεορτασμὸς οὗτος τῶν τριῶν ἐνδόξων Ἱεραρχῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐθεσπίσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1081-1118), ἵνα οὕτω καταδειχθῇ τὸ ἰσότιμον αὐτῶν καὶ καταπαύσωσιν αἱ συζητήσεις περὶ τοῦ τίς ἐξ αὐτῶν ἦτο τυχὸν ὁ ὑπέρτερος. Πρὸς ἀπότισιν δὲ μείζονος τιμῆς εἰς τοὺς μεγίστους τούτους σοφοὺς διδασκάλους ἑορτάζεται ἡ μνήμη αὐτῶν καὶ κεχωρισμένως εἰς ἰδιαιτέρας ἡμέρας.

Τὸ νὰ παρουσιάσῃ τις πρεπόντως τὸ ἔργον καὶ τὴν προσωπικότητα τῶν τριῶν μεγίστων σοφῶν Ἱεραρχῶν καὶ διδασκάλων, φοβοῦμαι μήπως εἶναι τοῦτο ὑπέρτερον τῶν δυνάμεων μου, καθ' ὅσον θεραπεύω μόνον τὰς Θετικὰς Ἐπιστήμας καὶ τὴν Τεχνολογίαν καὶ ὡς ἐκ τούτου τυγχάνω ἄπειρος τῆς πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένης ῥητορικῆς δεινότητος.

Ἐμπνεομένη ἐκ τῆς ὁμολογίας τῶν τριῶν σοφοτάτων τῆς Ἐκκλησίας Ἱεραρχῶν ὅτι «ἐν ἅπασιν τοῖς καιοῖς ἐκ σπαργάνων ἐτράφησαν καὶ τύπους τοὺς ἀρίστους οἰκοθεν εἶχον», ὡς μητέρα καὶ ἐγὼ λαμβάνω τὸ θάρρος, ἐπικαλουμένη καὶ τὴν ὑμετέραν ἐπιείκεια, νὰ εἴπω τὸν προσήκοντα λόγον μὲ θέμα: «Ἀρμονία Θερησκείας - Ἐπιστήμης καὶ Τεχνολογίας».

Κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ Χριστιανισμοῦ αἰῶνας, ἦτοι μέχρις ὅτου ἐμφανισθοῦν οἱ τρεῖς οὗτοι μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες, ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία

καταδωκομένη δὲν ἠδύνατο οὔτε μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς νὰ ἀνεγείρῃ, οὔτε ἐπιφανεῖς ἀνδρας νὰ ἀναδείξῃ.

Ἐν τούτοις κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἐμφανίζονται οἱ ἐνδοξοὶ Τρεῖς Ἱεράρχαι, οἵτινες συνδυάσαντες ἐν ἑαυτοῖς τὴν οἰκοθεν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν ὡς καὶ τὴν Πανεπιστημιακὴν ἐν Ἀθήναις διδασκαλίαν, (ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Γρηγόριος), τόσοι εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὅσον καὶ εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ἀνεγνωρίσθησαν ζῶντες ἤδη ὡς μεγάλοι Ἱεράρχαι καὶ Διδάσκαλοι καὶ πέραν τῆς περιοχῆς τῆς δράσεως αὐτῶν. δι' ὃ καὶ ὑμνοῦνται ὡς φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Οἰκουμένης.

Ὁ Βασίλειος ὁ Μέγας, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἐκήρυξαν τὸν λόγον τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, διέλυσαν τὸ σκότος τῆς μυριοκεφάλου αἰρέσεως, ἐγένοντο τὸ πρότυπον τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν Θεολόγων, ἀναδειχθέντες ὡς φιλόσοφοι καὶ Φυσιολογοὶ, ῥήτορες καὶ ποιηταὶ καὶ ὑπέροχοι λειτουργοὶ καὶ ποιμένες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Πρὸς τούτοις οἱ τρεῖς οὗτοι μεγάλοι διδάσκαλοι θαυμάζονται διὰ τὴν προέχουσαν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἀπέδιδον, εἰς τὴν μορφωτικὴν ἀγωγὴν τῶν νέων.

Ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς, παρακινῶν κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους, διεσώθη ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ μεθ' οὗ ἀνειλήθη εἰς τὸν Ἑλληνοχριστιανικὸν Πολιτισμόν, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπετέλεσεν τὸ ὄργανον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Ἰδίως οἱ τρεῖς οὗτοι Ἱεράρχαι, διὰ τῶν ἐξόχων πνευματικῶν αὐτῶν ἔργων, ὑπῆρξαν οἱ πρωτεργάται τῆς συναδελφώσεως τῆς Ἑλληνικῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος καὶ φιλοσοφίας μετὰ τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως καὶ Ἀληθείας.

Ὁ Μέγας Βασίλειος παρορμᾷ τοὺς νέους εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἑλληνικῶν λόγων διὰ τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν, ἧτις ἐπιγράφεται: «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῦντο λόγων».

Ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος θεωρεῖ βαρβάρους καὶ ἀξέστους ἐκείνους οἵτινες δὲν ἐννοοῦν τὴν ὠφέλειαν ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ὀνομάζει τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν τὸ μέγιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν.

Οἱ δὲ «Μαργαρίται» τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀναγιγνώσκονται ἀντὶ κηρύγματος κατὰ τὴν Θεῖαν λειτουργίαν.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 12ου αἰῶνος ἡ ὅλη παιδείσις ὡς καὶ ἡ σὺμπασα πνευματικὴ ζωὴ τῶν λαῶν εὐρίσκειτο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Χριστιανικοῦ κλήρου, τὰ δὲ μοναστήρια καὶ αἱ ἐπίσκοποι ἐστῆγάζον τὰ σχολεῖα. Διὰ τοῦτο ἐλέγετο ὅτι ἡ Θεολογία ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν στόλων τῶν ἐπτὰ ἐλευθέρων τεχνῶν, προφανῶς κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ τοῦ Σολομῶντος ¹. «Ἡ σοφία ἐκκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον καὶ ὑπῆρξε στόλος ἐπτὰ», ὑπονοουμένων ὡς ἐλευθέρων τεχνῶν: τῆς Γραμματικῆς, τῆς Ρητορικῆς, τῆς Διαλεκτικῆς, τῆς Ἀριθμητικῆς, τῆς

Γεωμετρίας, τῆς Ἀστρονομίας καὶ τῆς Μουσικῆς. Ἐπ' αὐτῶν δὲ ἐπεκάθητο ἡ ὑψίστη τῶν ἐπιστημῶν ἢ Θεολογία.

Κατὰ τὰς σκοτεινάς ἡμέρας τῆς δουλείας τὸ Ἔθνος ἡμῶν ἐστερήθη σοφῶν ἀνδρῶν καὶ διδασκάλων, καθ' ὅσον οὗτοι ἐλάμβανον τὴν ἀγουσαν πρὸς τὰ τότε ἐλεύθερα Ἔθνη. Ἔνεκα τούτου οἱ ἱερεῖς ἀνέλαβον τότε τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἑλληνοπαίδων εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἔνθα ἐθηροῦντο τὰ ἀθάνατα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κειμήλια, καὶ ἐδιδάσκοντο οἱ θησαυροὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἔτι δὲ καὶ αἱ ἐπιστήμαι.

Εὐθύς ὡς ἐφύσησεν ὁ ζεῖδωρος τῆς ἐλευθερίας ἄνεμος εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ ἐν αὐτῇ ζῶντες καὶ οἱ ἐν διασπορᾷ Πανέλληνες ἐστρεψαν τὰ βλέμματά των εἰς τὰς πηγὰς τῆς σοφίας τῶν ἀρχαίων προγόνων των, ἐμπνεόμενοι δὲ ἐκ τῶν διδασκάλων τοῦ Ἀριστοτέλους² καὶ τοῦ Δημοσθένους³: «Οὐ χρὴ νομίζειν αὐτοῦ τινα εἶναι τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ πάντας τῆς πόλεως . . . καὶ ἡγεῖτο γὰρ αὐτῶν ἕκαστος οὐχὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ μόνον γεγενῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι», ἀφωσιώθησαν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἔθνους.

Καταπληκτικὴ ἔκτοτε ἐπιφαίνεται ἡ τῆς ἐπιστήμης καὶ τεχνολογίας πρόοδος τῶν Ἑλλήνων. Ἐκοτὸν πενήτηντα ἐτῶν ἐλεύθερος βίος ἤρκεσε νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ σκότος τῶν αἰώνων τῆς δουλείας καὶ τὰ καίρια τραύματα, τὰ ὅποια προεκάλεσεν ἡ βάρβαρος ἐποχὴ τοῦ κατακτητοῦ. Πάντα δὲ ταῦτα ἐπουλώθησαν καὶ ἐξαφανίσθησαν, ὡς ποτὲ νὰ μὴ ἐγένοντο, διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ τῆς ἱκανότητος πρὸς πρόοδον τῶν Ἑλλήνων.

Συνεπῶς ἡ σημερινὴ ἑορτὴ δὲν εἶναι ἀπλῶς θρησκευτικὴ ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τῶν Τριῶν Μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, ἀλλὰ καὶ ἑορτὴ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ Ἐπιστημῶν, τὰ ὅποια ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος τιμᾷ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν Τριῶν τούτων Μεγίστων Ἱεραρχῶν ἐρευνητῶν τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀληθείας, σοφῶν καὶ ρητόρων τοῦ Θείου Λόγου.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι, ἰδίᾳ δὲ ὁ Μέγας Βασιλείος, ὑπῆρξαν ὑπέροχοι ἐρευνηταὶ τῆς φύσεως, καθ' ὅσον περιέγραψαν θαυμασιῶς τοπεῖα καὶ φυσικὰ φαινόμενα.

Ὁ Μ. Βασιλείος εἰς ὁμιλίαν του ἀνασκευάζει λίαν ἐπιτυχῶς τὰς δοξασίας τῶν ἀστρολόγων ἐπὶ τοῦ ρήματος τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἔχοντος οὕτω: «Καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἑνιαυτούς». Τὸ χωρίον αὐτὸ δὲν ὑπονοεῖ τὴν χρῆσιν τῶν ἀστρῶν ὡς προγνωστικῶν σημείων τοῦ μέλλοντος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατὰ Μ. Βασιλείον προαγγελίας πιθανῶν μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ ἀλλαγῶν αὐτῆς κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους⁴.

Ἄλλὰ καὶ μετεωρολογικὰ φαινόμενα μνημονεύει καὶ περιγράφει ὡς προγνωστικὰ τῆς καιρικῆς καταστάσεως ὡς π.χ. τὴν αἱματώδη χροιάν τοῦ Ἥλιου κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἢ τὴν δύσιν, τὸ χρῶμα τῆς Σελήνης, τὸ περὶ αὐτὴν στέμμα⁵ κ.λ.π.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τὸ ἔαρ χαρακτηρίζει ὡς «βασιλίδα τῶν ὥρων». Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος περιγράφει τὸν ἥλιον καὶ τὸν ἑκαστρον οὐρανόν.

Σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ ὁμιλία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου περὶ «σημείων», ὅπου γίνεται λόγος περὶ προαγγελίας τοῦ τέλους τοῦ κόσμου διὰ τῶν σημείων τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης. «Ὁ Ἥλιος σκοτισθήσεται καὶ ἡ Σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς»⁶. Αἱ δὲ κρατοῦσαι σήμερον ἀστροφυσικαὶ θεωρίαι ἐπιβεβαιοῦν τὰς περὶ Ἀστρονομίας γνώσεις τοῦ Μ. Βασιλείου^{7,8}.

Ἡ Ὄρησκεία, δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῆ ὑπὸ τὸ σύστημα τὸ διέπον τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ τοῦτο διότι ἡ μὲν Ἐπιστήμη χρησιμοποιοῦσα τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα ἀναζητεῖ διὰ τῆς ἀντικειμενικῆς ἐρεύνης τὴν ἐρμηνείαν τῶν φαινομένων, ἡ Ὄρησκεία ὅμως ἐκπηγάζουσα ἐκ τοῦ ἔνδομοιχου συναισθήματος τῆς ὑπάρξεως Σοφῆς καὶ ὑπερκόσμιου δυνάμεως, ἐκ Θείας ἀποκαλύψεως γνωρίζει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀδιάψευστον Ἀλήθειαν⁹.

Ἡ Θεία αὕτη καὶ ὑπερκόσμιος δύναμις τὴν ὁποῖαν δὲν δύναται ἰδίᾳ δυνάμει νὰ συλλάβῃ, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς¹⁰, ῥυθμίζει τὴν ὑπαρξιν, τὴν συντήρησιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν πάντων, ἀπὸ τοῦ μικροκόσμου, ἥτοι τοῦ μονοκυττάρου ὄργανισμοῦ, μέχρι καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ κατευθύνει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ τεχνολογικὴν ἔρευναν.

Καὶ αἱ μὲν θεωρητικαὶ Ἐπιστῆμαι ἐν τῇ ἐρέυνῃ αὐτῶν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας ὠφελοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ὅταν τὰ πορίσματα αὐτῶν ἐναρμονίζονται πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ τὸ καλόν, αἱ δὲ θετικαὶ ἐπιστῆμαι διὰ τῆς ἐρεύνης καὶ τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῶν θεμελιοῦσι τὰς τεχνολογικὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ.

Σήμερον δὲν ἀρκεῖ μόνον ὁ ἄνθρωπος, καὶ δὴ ὁ Ἕλλην, νὰ καλλιεργῇ τὸ ἔδαφος, καὶ νὰ κτηνοτροφῇ καὶ διὰ τοῦ ἐμπορίου νὰ διαθέτῃ συμφερόντως τὰ προϊόντα τοῦ μόχθου του, ὅπως πορίζεται τὰ πρὸς ζῆν. Δὲν ἀρκεῖ διὰ τῆς εὐφυΐας αὐτοῦ, προνομιούχος νὰ διασχίξῃ θαλάσσας καὶ ἀέρα. Δὲν ἀρκεῖ ἡ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἰσχὺς, οὔτε ἡ ἐκ τῆς ὕλικῆς βίας ἐφήμερος ἐπιτυχία, ὅπως λαὸς τις ἐπιβλήθῃ δι' αὐτῶν καὶ ἀνέλθῃ τὰς βαθμίδας τοῦ πολιτισμοῦ διὰ νὰ ὑπερέχῃ τῶν ἄλλων, οἷτινες ἀναδεικνύονται διὰ τῆς συνεχῶς ἐξελισσομένης ἐπιστημονικῆς τεχνολογίας. Ἀλλά, διὰ τὴν ἐπίτευξιν πάντων τούτων ἀπαιτεῖται πρὸ παντός ἐξὑψώσις τῆς στάθμης τῆς παιδείας καὶ ἐνδεδεχῆς καὶ σκληρὰ ἐργασία καὶ δὴ κατὰ τὸν αἰῶνα τῆς τεχνολογικῆς προόδου, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος ἤχθη εἰς τὴν διάσπασιν τοῦ ἀτόμου τῆς ὕλης, εἰς τὴν χαλιναγώγησιν τῆς θερμοπυρηνικῆς τοιαύτης¹¹ καὶ τὴν ἐκ τούτων ἀπόκτησιν τεραστίων ποσοτήτων ἐνεργείας, προσέτι δὲ ἐπέτυχε, διὰ τῶν τεχνολογικῶν μέσων τὰ ὁποῖα διαθέτει, καὶ τὴν μετάβασιν του εἰς ἄλλον πλανῆτην.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων ἀντημείφθη ἡ ἀνθρωπότης δι' ἀνελπίστων παροχῶν, αἱ ὁποῖαι ἀγνωστοὶ πρὸ τινος, κα-

τέστησαν σήμεραν ἀπαραίτητοι παράγοντες τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ τῶν διαρκῶς πολλαπλασιαζομένων ἀναγκῶν αὐτοῦ. Πιθανῶς δὲ ἐπιφυλάσσονται διὰ τὸ μέλλον τεχνολογικαὶ ἐπινοήσεις τὰς ὁποίας σήμεραν ἀδυνατοῦμεν νὰ φαντασθῶμεν.

Εὐδοίωνον σημεῖον τῆς συνεχοῦς ἀνιψώσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς στάθμης ἐν Ἑλλάδι, ἀποτελεῖ τὸ γεγονός τῆς ἀθρόας προσελύσεως τῶν νέων εἰς τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικά Ἰδρύματα καὶ δὴ εἰς τοὺς ἐφηρμοσμένους κλάδους τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν.

Αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου ἀναπτύσσονται διὰ τῶν Θεωρητικῶν καὶ Θετικῶν Ἐπιστημῶν. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐνσυνείδητος ἠθικὴ εἰς τὰ παιδιά, ἀναπτύσσεται περαιτέρω διὰ τῆς ὀρθῆς ὑπὸ τῶν γονέων ἀγωγῆς, καὶ δὴ τῆς μητρῆς, ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ ὁλοκληροῦται ὑπὸ τῆς παιδείας.

Ἡ ἐνσυνείδητος αὕτη ἠθικὴ, ὡς φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ἐν ἡμῖν, ὑπαγορεύει εἰς τὸν εὐσεβῆ χριστιανὸν νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν, ὅπερ εὐαρεστεῖ τὸν Θεὸν καὶ τότε ὁ ἀνθρώπος εὐτυχῆς ἐκ τούτου αἰσθάνεται ὅτι πλησιάζει Αὐτόν ¹².

Ἐκ τῆς ἀναδρομῆς εἰς τὴν Ἱστορίαν διαπιστοῦται ὅτι ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχεν ἡ θρησκευτικὴ πίστις ἐκεῖ ἀνεπτύχθη ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ πολιτισμός.

Ἡ Ἀρχαία Ἑλλάς ἐδοξάσθη διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς σοφῶν, φυσιοδιφῶν, φιλοσόφων, ἱστορικῶν, ῥητόρων, ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις.

Ὁ Ἀριστοτέλης ¹³, εἰς τὴν περὶ εἰδῶν διδασκαλίαν του, πρῶτος συνέλαβεν ἐπιστημονικῶς καὶ διετύπωσε τὴν ἔννοιαν περὶ τοῦ Θεοῦ ἐν καθαρᾷ πνευματικῇ αὐτῆς μορφῇ. Ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἐκήρυττον περὶ Θεοῦ καὶ ἐδίδασκον τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν πνευματικότητα αὐτοῦ ὡς καὶ τὴν ὑπαρξιν καὶ ἀθανασίαν τῆς Ψυχῆς δι' ὃ ὁ μάρτυς καὶ φιλόσοφος Ἰουστίνος ¹⁴ εἶπεν αὐτὰ ἀλλότρια ἐστὶ τὰ Πλάτωνος διδάγματα τοῦ Χριστοῦ.

Εἶναι ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι, ἡ κατὰπτωσις τῆς θρησκευτικῆς πίστεως ἐνὸς λαοῦ προκαλεῖ καὶ τὴν κατάρρευσιν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ καὶ ἐν τέλει τὴν τοῦ κράτους. Τοῦτο συνέβη εἰς τὸ Ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν κράτος ὡς καὶ εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν. Ἐν Γαλλίᾳ, ἐπικολούθημα τῆς κηρύξεως φανεροῦ πολέμου κατὰ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ὑπῆρξεν ἡ κατάρρευσις τοῦ τότε πλέον προηγμένου εἰς τὰς ἐπιστήμας κράτους μέχρις ὅτου ὁ Ροβεσπιέρος ἐπέισε τὴν Γαλλικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν νὰ κηρύξῃ ἐπισήμως τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν. Ὁ δὲ Μέγας Ναπολέων ἐπανάφερεν τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν, πρὸς χαλιναγώγησιν τῶν παθῶν, ἀποκατάστασιν τῆς ἠθικῆς τάξεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ὡς καὶ διὰ τὴν ἐξύψωσιν τῶν ἐπιστημῶν.

Μνημονεύοντες τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἀναφέρωμεν τὴν ἄδικον εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς νεωτέρας χημείας

Lavoisier, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι αὐτός ὑπῆρξε πρότερον ἀξιωματοῦχος, ἀνεξαρτήτως τῆς μεγίστης ἐπιστημονικῆς ἀξίας αὐτοῦ, καθ' ὅσον οἱ ἐπαναστάται ἐφρόνουν ὅτι δὲν ἐχρειάζοντο πλέον ἐπιστήμονας. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι εἰς τὸν Lavoisier^{15,16} ὀφείλεται καὶ ἡ ἀρχὴ καθ' ἣν «ἐπὶ οἰασθῆποτε χημικῆς ἐπεξεργασίας οὐδὲν γεννᾶται καὶ οὐδὲν ἀπόλλυται». Τὴν ἀρχὴν ταύτην ὡς φιλοσοφικὸν ἀξίωμα εἶχον ἤδη διατυπώσει πρῶτοι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας, βραδύτερον δὲ ὁ Δημόκριτος, ὅστις ἐπρέσβευεν ὅτι ἀμῆδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι».

Ἄλλὰ ποῖα περὶ τούτων ἄλλη μεγαλυτέρα ἀπόδειξις δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ τὴν κρατοῦσαν εἰς τὰς Κομμουνιστικὰς χώρας κατάστασιν, εἰς τὰς ὁποίας κατεπολεμήθη συστηματικῶς ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία.

Ἐνεκα ὁμοῦ τῶν καταστρεπτικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς καταργήσεως τῆς Θρησκείας, εἰς τὰς χώρας αὐτάς, παρατηρεῖται ἀπὸ τινος ἀνοχῆ πρὸς τὴν θρησκευτικὴν πίστιν καὶ τοῦτο διότι δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ ἐκρίζωσις τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν λαῶν των, ἀλλὰ κυρίως καὶ διὰ λόγους σκοπιμότητος, ἵνα διὰ τῆς θρησκευσεως ἐξυγιανθῇ ἡ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις τῶν πολιτῶν καὶ ἐξυψωθῇ ἡ ἐπιστημονικὴ στάθμη.

Ἄς ἴδωμεν ὁμοῦ πῶς ἐναρμονίζονται αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀντιλήψεις καὶ ἐπιδιώξεις τοῦ ἐρευνητοῦ πρὸς τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλήθειαν τῆς θρησκείας.

Ἡ Ἐπιστήμη ἐπιζητεῖ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας, τῆς εὐρισκομένης πέραν τῶν ἤδη γνωστῶν, ἡ δὲ Τεχνολογία, ἀξιοποιοῦσα τὴν κατακτωμένην ἀλήθειαν, βελτιοῖ τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ προσθέτως ἱκανοποιεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐρευνητοῦ καὶ τοῦ τεχνολόγου, ὅστις χαίρει διὰ τὴν νέαν ταύτην κατάκτησιν.

Ἡ θρησκεία ὁμοῦ παραλαμβάνει τὸ πνεῦμα τοῦ ἐρευνητοῦ ἐκεῖ ὅπου ἐγκαταλείπει αὐτὸ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τεχνολογία καὶ τὸ ὁδηγεῖ ἐν ἀνέσει πέραν τοῦ ἀγνώστου, εἰς ἄλλον κόσμον, ἀνώτερον καὶ ἀπῆλλαγμένον τῶν τυραννικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐπιγείου βίου¹⁷.

Τότε τὸ πνεῦμα τοῦ ἐρευνητοῦ ἀποδεχόμενον τὴν κατευναστικὴν τῆς θρησκείας ἐπίδρασιν, ἴσταται μετ' εὐσεβείας, θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ πρὸ τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ Σύμπαντος καὶ ἀνευρίσκει ἐν ἑαυτῷ, τὸ ἐνυπάρχον Θεῖον Δῶρον τοῦ Πλάστου.

Συνεπῶς ἡ θρησκευτικὴ πίστις ἀποτελεῖ ὑπερτάτην καὶ καταφυγὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τοῦ φθάσαντος εἰς τὸ σημεῖον μεταξὺ τοῦ ἐγνωσμένου καὶ τοῦ ἀγνώστου. Ὅθεν θρησκεία, Ἐπιστήμη καὶ Τεχνολογία δεόν νὰ συνυπάρχωσι καὶ νὰ συνεργάζωνται ἄρμονικῶς διὰ τὸ καλὸν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐρευνητοῦ, ἵνα δύναται τὸ ἀνήσυχον αὐτοῦ πνεῦμα, ταλαιπωρηθὲν ἐκ τῆς ἐρεύνης τοῦ ἀγνώστου, νὰ καταφεύγῃ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ὁπῶς ἡρεμῆση καὶ καταστῇ ἔτι παραγωγικότερον.

Περὶ τούτου λίαν προσφυῶς καὶ ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Στίλπων Κυ-

ριακίδης¹⁸ συνοψίζων τὰ τοῦ Κλήμεντος¹⁹ γράφει: «Οἱ Ἕλληνες ἀποκαμόντες ἐκ τῆς μακροῦς φιλοσοφικῆς περιπλανήσεως καὶ ἀπολέσαντες τὴν παλαιὰν πεποίθησιν ἐπὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἠσπάσθησαν προθύμως ὡς ἀγκυραν ἐλπίδος τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἤνοιγεν εἰς αὐτοὺς ἄμεσον καὶ ἐπίτομον τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Θεῖον καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀνέπαυε νοῦν καὶ καρδίαν».

Ἄλλ' ἡ ἱκανότης πρὸς ἐρμηνείαν τῶν φαινομένων τῆς φύσεως γενᾶ ἐνίοτε, εἰς τινὰς ἡμιμαθεῖς κυρίως ἐρευνητάς, τοιαύτην αὐτοπεποίθησιν ὥστε νὰ παρακινή αὐτοὺς εἰς ὑπεροπτικὴν στάσιν ἐναντι τῆς Θρησκείας. Οἱ ἡμιμαθεῖς οὗτοι, θειασῶται τῆς ὑλιστικῆς Θεωρίας, φρονοῦν ὅτι ἡ ἐρευνα τοῦ ἀνθρώπου δεόν νὰ κατευθύνηται μόνον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ νὰ ἀδιαφορῇ διὰ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον του.

Πρὸς ἀποφυγὴν τοιούτων ὑπερφιάλων σκέψεων, ὁ πραγματικὸς ἐπιστήμων δεόν νὰ ἔχη συναίσθησιν τῆς μηδαμινότητος τῶν γνώσεων του καὶ νὰ μὴ λησμονῇ τὴν ῥῆσιν τοῦ Σωκράτους: «ἐν οἷδα ὅτι οὐδὲν οἷδα» ὡς καὶ τὸ «γνώθι σαυτὸν» τῶν ἄλλων σοφῶν προγόνων ἡμῶν, διότι «Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν» ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος²⁰.

Ἀληθῶς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συγκριθῇ ἡ θαυμαστὴ καὶ ὑπερκοσμία φύσις τῆς θρησκείας πρὸς τὴν ἀτέλειαν τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ σοφώτεροι τῶν θετικῶν ἐπιστημόνων θεωροῦν ἑαυτοὺς ὡς ἡμιμαθεῖς ἐν τῇ γνώσει τῆς Φύσεως. Τοῦτο ἀναγνωρίζει καὶ ὁ Νεύτων, ὁ βαθὺς καὶ κραταιὸς ἐπιστήμων, ὅστις καὶ σήμερον ἐτι θαυμάζεται διὰ τὴν πολλαπλῶς ἐπινοητικὴν αὐτοῦ διάνοιαν καὶ ὅστις, ὡς γνωστὸν καθώρισε τοὺς νόμους τῆς παγκοσμίου ἔλξεως, δι' ὧν ἐμελετήθησαν αἱ κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ οἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν τῶν ὑπολογισμῶν τῶν ἀστροναυτικῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ διαστήματος.

Ὁ Νεύτων μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του εἶπεν: «Δὲν γνωρίζω ποῖα ἡ ἐντύπωσις τοῦ κόσμου περὶ ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς μοῦ φαίνεται ὅτι ὑπῆρξα ἐν παιδίον παῖζον παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης καὶ διασκοπεῖζον διὰ τῆς ἀνευρέσεως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐνὸς λιθαρίου πλέον ὀμαλοῦ ἢ ἐνὸς κογχυλίου πλέον ὠραίου ἀπὸ τὰ συνήθη, ἐνῶ ὁ μέγας ὠκεανὸς τῆς ἀληθείας ἐξετείνετο πρὸ ἐμοῦ ἐντελῶς ἀνεξερύνητος».

Ὁ Θεόπνευστος δὲ Μέγας Βασίλειος εἰς τὴν Ε' ὁμιλίαν του λέγει «Οὐδὲν ἀνάιτιον οὐδὲν ἀπὸ ταυτομάτου πάντα ἔχει τινὰ σοφίαν ἀπόρρητον». Ἡ δημιουργικότης τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος εἶναι Θεῖον δῶρον, χορηγούμενον, εἰς ὀλίγους ἐκλεκτοὺς ἐρευνητάς, οἵτινες προσπαθοῦν νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀλήθειαν, ἥτοι τὴν κατὰ Μέγα Βασίλειον ἀπόρρητον σοφίαν. Συνοψίζοντες τὰ ἀνωτέρω διαπιστοῦμεν ὅτι θαυμαστὴ ἁρμονία ὑπάρχει μεταξύ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας τῆς μόνης ἀληθοῦς καὶ τῆς Ἐπιστήμης καὶ Τεχνολογίας.

Ὅθεν φρονοῦμεν ὅτι ἐπιτακτικὸν καθήκον παντὸς ἐπιστήμονος, ἀξίου τοῦ ὀνόματος τούτου, εἶναι νὰ ἐνισχύῃ, ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν πίστιν τῶν συνανθρώπων του, καταδεικνύων τὴν ὑπάρχουσαν ἁρμονίαν τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐπιστήμης καὶ Τεχνολογίας. Νὰ προσφεύγῃ δὲ εἰς τὴν Θρησκευτικὴν πίστιν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ἀδυναμίας, τὴν ὁποίαν πάντοτε αἰσθάνεται καὶ δὴ ὁσάκις ἀποτυγχάνει ἢ πλήττεται ὑπὸ συμφορῶν.

Διὰ τοὺς ἀντιφρονοῦντας, πρὸς ταῦτα, δὲν ἔχω παρὰ νὰ ἀντιτάξω τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ Rousseau: «Ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἀγιότης τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἐπιχείρημα ὑπερ ὀμιλεῖ εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας μου καὶ εἰς τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἤθελον οὔτε ν' ἀπαντήσω. Ἴδε τὰ βιβλία τῶν φιλοσόφων μεθ' ὧν αὐτῶν τῆς ἐμφάσεως, πόσον εἶναι μικρὰ ἐναντι τοῦ Εὐαγγελίου. Θὰ μοὶ ἀντιταχθῇ ὁ Σωκράτης, ἡ ἐπιστήμη αὐτοῦ, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ! Ἄλλ' ὅποια ἀπόστασις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ τῆς Μαρίας! Ἐὰν ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους δεικνύουν τὸν σοφόν, ἡ ζωὴ, ὁ θάνατος (καὶ ἡ Ἀνάστασις) ²¹, τοῦ Ἰησοῦ, ἀποδεικνύουν τὸν Θεόν» ²².

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Σολομῶντος: Παροιμίας Κεφ. Θ'. Ι.
2. Ἀριστοτέλους: ΠΘΙ, 1337α 28.
3. Δημοσθένους: Ὑπὲρ Κτησιφῶντος περὶ Στεφάνου (296) § 205.
4. Πλακίδη Σ.: Ἐξαήμερος καὶ Ἐπιστήμη. Ἀκτῖνες. Ἀθῆναι 1955. 6, II.
5. Πλακίδη Σ.: I.c.
6. Ματθαίου κδ'. 29.
7. Ὑαριανοῦ Π.: Μαθήματα Φυσικῆς Γεωγραφίας. Τὸ μέλον τῆς Γῆς. Ἀθῆναι 1960, 12.
8. Πλακίδη Σ.: I.c.
9. Τὸ ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀποδείξεων ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου λέγοντος «Τὸ γε ἀπλοῦν τῆς πίστεως ἰσχυρότερον ἔστιν τῶν λογικῶν ἀποδείξεων» Migne τ. 29, 25.
10. Μεγάλου Βασιλείου: «Ἄόρατον εἶναι τὸν Θεὸν πίστευε, τὴν ἑαυτοῦ Ψυχὴν ἐνόησας, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ἀληπτος ἔστιν . . . οὐ γὰρ σαρκίνοις ὀφθαλμοῖς καταμαθόντες τὸν Θεὸν πεπιστεύκαμεν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ τῇ τοῦ νοῦ δυνάμει διὰ τῶν ὁρωμένων τὸν ἀόρατον καθορῶμεν» Migne τ. 31, 460.
11. Καββασιάδη Κ.: Ἀνόργκος Χημεία. Θεσσαλονίκη 1965, σ. 32.
12. Γένεσις I, 26: «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν».
13. Ἀριστοτέλους: Μ. κ 7. 1064α 34: τὸ θεῖον φύσις χωριστὴ καὶ ἀκίνητος, πρώτη καὶ κυριώτερη ἀρχή.- Μλ7. 1072α 26 = Ὁ Θεὸς τὸ πρῶτον κινεῖν ἀκίνητον, αἰδίδιον καὶ οὐσία καὶ ἐνέργεια.- Φ06. 259α 14 = ἀνάγκη εἶναι τι ἐν καὶ αἰδίδιον τὸ πρῶτον κινεῖν.
14. Ἰουστίνου: Β'. Ἀπολογία 13.
15. Grimaux I.: Biographie de Lavoisier, Paris 1888.
16. Berthelot M.: La Révolution chimique, Lavoisier, Paris 1890.
17. Μεγάλου Βασιλείου: «Ἡ σὴ κεφαλὴ πρὸς οὐρανὸν διανέστηκεν· οἱ ὀφθαλμοὶ σου τὰ ἄνω βλέπουσιν . . . Ἄλλη σοι μέριμνα πρέπουσα, τὰ ἄνω ζητεῖν . . . ὑπὲρ τὰ γῆινα εἶναι τῇ διανοίᾳ» Migne, τ. 29, 192.

18. Κυριακίδη Στίλπ.: Ἑλληνικὴ παιδεία καὶ Χριστιανισμός. Θεσσαλονίκη 1932, σ. 19.
19. Κλήμεντος, Στρωματεῖς VII 11, 2.
20. Ἀποστόλου Παύλου: Πρὸς Κορινθίους III. 19.
21. (καὶ ἡ Ἀνάστασις) ἡμετέρα προσθήκη.
22. Boutroux E.: Science et Religion. Paris 1916 σ. 29.